“TO‘LIQ OLINADIGAN TISH PROTEZLARI BILAN PROTEZLASHDAN OLDIN VA KEYIN STOMA-DENT PREPARATINI EKSPERIMENTAL-KLINIK ASOSLASH”

TDTU Ortopedik stomatologiya propedevtikasi kafedrasi mustaqil izlanuvchi
Mirasrorov M.M
Mirazizmirasrorov.@gmail.com

Ilmiy rahbar:t.f.d professor Salimov O.R

Annotatsiya:*Mazkur ilmiy tadqiqot ishida to‘liq olinadigan tish protezlari bilan protezlashdan oldin va keyin STOMA-DENT preparatining klinik, mikrobiologik va immunologik samaradorligi o‘rganildi. Tadqiqot davomida preparatning og‘iz bo‘shlig‘i shilliq qavati holati, mikroflora tarkibi, protezga moslashish jarayoni va mahalliy immunitet ko‘rsatkichlariga ta’siri baholandi. Natijalar STOMA-DENT preparatining yallig‘lanishga qarshi, antiseptik va regenerativ xususiyatlari tufayli protez stomatitining oldini olish hamda bemorlarning protezlarga adaptatsiyasini yaxshilashda yuqori samaradorlikka ega ekanligini ko‘rsatdi.*

Аннотация*: В данном научном исследовании изучалась клиническая, микробиологическая и иммунологическая эффективность препарата STOMA-DENT до и после протезирования полными съемными зубными протезами. В ходе исследования оценивалось влияние препарата на состояние слизистой оболочки полости рта, состав микрофлоры, процесс адаптации к протезу и показатели местного иммунитета. Результаты показали, что STOMA-DENT, благодаря своим противовоспалительным, антисептическим и регенеративным свойствам, высокоэффективен в профилактике протезного стоматита и улучшении адаптации пациентов к протезированию.*

Abstract: *This scientific research study investigated the clinical, microbiological and immunological efficacy of STOMA-DENT before and after prosthetics with complete removable dentures. During the study, the effect of the drug on the condition of the oral mucosa, the composition of the microflora, the process of adaptation to the prosthesis, and local immunity indicators were evaluated. The results showed that STOMA-DENT, due to its anti-inflammatory, antiseptic and regenerative properties, is highly effective in preventing prosthetic stomatitis and improving patients' adaptation to prosthetics.*

Kalit so‘zlar: *to‘liq adentiya, olinadigan protez, STOMA-DENT, protez stomatiti, mikrobiotsenoz, mahalliy immunitet, Candida albicans, stomatologiya*

Ключевые слова: *полные зубные протезы, съемные зубные протезы, STOMA-DENT, протезный стоматит, микробиоценоз, местный иммунитет, Candida albicans, стоматология.*

Keywords: *complete adentia, removable dentures, STOMA-DENT, prosthetic stomatitis, microbiocenosis, local immunity, Candida albicans, dentistry.*

. **Kirish qismi:**To‘liq adentiya zamonaviy stomatologiyaning dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi1. Tishlarning to‘liq yo‘qolishi nafaqat chaynash funksiyasining buzilishiga, balki nutq, estetik ko‘rinish va psixoemotsional holatning o‘zgarishiga ham olib keladi. Shu sababli to‘liq olinadigan protezlar yordamida reabilitatsiya qilish keng qo‘llanilmoqda.Biroq olinadigan protezlardan foydalanish davomida shilliq qavatning mexanik travmatizatsiyasi, mikroflora disbalansi va mahalliy immunitet pasayishi kuzatiladi. Ayniqsa, protez asosida Candida albicans kolonizatsiyasi ortishi protez stomatiti rivojlanishining asosiy omillaridan biridir.So‘nggi yillarda stomatologik amaliyotda antiseptik va reparativ

1 Contemporary approaches to removable prosthodontics and oral mucosal rehabilitation. St. Petersburg, 2021.

vositalarni qo‘llash muhim ahamiyat kasb etmoqda. STOMA-DENT preparati tarkibidagi biologik faol komponentlar hisobiga yallig‘lanishga qarshi, antiseptik va regenerativ ta’sir ko‘rsatadi. Mazkur preparatni protezlashdan oldin va keyin qo‘llashning klinik samaradorligini baholash ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb hisoblanadi2.

2 Philip Marsh Microbial Ecology of Dental Plaque and its Significance in Health and Disease. London, 2016.

Tadqiqot dolzarbligi: To‘liq adentiya stomatologiyada keng tarqalgan patologik holatlardan biri bo‘lib, ayniqsa katta yoshdagi va keksa bemorlar orasida yuqori uchrash ko‘rsatkichiga ega. Jahon sog‘liqni saqlash statistik ma’lumotlariga ko‘ra, tishlarning to‘liq yo‘qolishi bemorlarning ovqat hazm qilish tizimi, nutq faoliyati, estetik ko‘rinishi hamda psixoemotsional holatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli to‘liq olinadigan tish protezlari yordamida reabilitatsiya qilish zamonaviy ortopedik stomatologiyaning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi3.Biroq olinadigan protezlardan foydalanish ko‘pincha protez stomatiti, shilliq qavat travmatizatsiyasi, mikrobiotsenoz buzilishi va mahalliy immunitetning pasayishi bilan kechadi. Ayniqsa, protez yuzasida biofilm hosil bo‘lishi va Candida albicans kabi opportunistik mikroorganizmlarning ko‘payishi yallig‘lanish jarayonlarining rivojlanishiga olib keladi. Bu esa protezga moslashish muddatining uzayishiga, bemorda og‘riq va noqulaylik paydo bo‘lishiga sabab bo‘ladi4.So‘nggi yillarda stomatologik amaliyotda antiseptik, yallig‘lanishga qarshi va regenerativ xususiyatlarga ega preparatlardan foydalanishga alohida e’tibor qaratilmoqda. Shunday vositalardan biri bo‘lgan STOMA-DENT preparati og‘iz bo‘shlig‘i shilliq qavatining funksional holatini yaxshilash, mikroorganizmlar kolonizatsiyasini kamaytirish hamda mahalliy immunologik himoyani kuchaytirish imkoniyatiga ega5.Ammo mavjud ilmiy adabiyotlarda STOMA-DENT preparatini aynan to‘liq olinadigan protezlar bilan protezlashdan oldin va keyin qo‘llashning mikrobiologik, immunologik va klinik samaradorligi yetarlicha chuqur o‘rganilmagan. Ayniqsa, preparatning protez stomatitini oldini olishdagi o‘rni, og‘iz bo‘shlig‘i mikroflorasiga ta’siri va mahalliy immunitet ko‘rsatkichlariga kompleks ta’sirini baholash bo‘yicha ilmiy ma’lumotlar cheklangan.Shu nuqtai nazardan, STOMA-DENT preparatini to‘liq olinadigan tish protezlari bilan protezlashdan oldin va keyin qo‘llashning eksperimental-klinik asoslarini ishlab chiqish, uning mikrobiologik va immunologik samaradorligini baholash hamda amaliy stomatologiyaga joriy etish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga ega hisoblanadi6.

Mavzu bo‘yicha olib borilgan ilmiy ishlar va ularning xulosalari: To‘liq olinadigan tish protezlari bilan bog‘liq stomatologik muammolar, xususan protez stomatiti, og‘iz bo‘shlig‘i mikrobiotsenozi va mahalliy immunitet holatini o‘rganish bo‘yicha ko‘plab ilmiy tadqiqotlar olib borilgan[7]. Tadqiqotlarning asosiy qismi protezlardan foydalanish natijasida yuzaga keladigan mikrobiologik o‘zgarishlar, Candida infeksiyasi va yallig‘lanish jarayonlariga bag‘ishlangan[8].

Philip Marsh tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda og‘iz bo‘shlig‘i mikroflorasi murakkab biologik tizim ekanligi va olinadigan protezlar biofilm hosil bo‘lishi uchun qulay muhit yaratishi ta’kidlangan. Olimning xulosalariga ko‘ra, protez yuzasida mikroorganizmlar kolonizatsiyasining ortishi shilliq qavat yallig‘lanishiga sabab bo‘ladi[9].

Sigmund Socransky og‘iz bo‘shlig‘i mikroorganizmlarining kompleks tizimini o‘rganib, opportunistik mikroflora va anaerob bakteriyalar o‘rtasidagi

3 Harald Löe Experimental Gingivitis Studies. Journal of Periodontology. 1965.

4 Modern aspects of oral microbiocenosis correction in orthopedic dentistry. Kazan, 2022.

5 Contemporary approaches to removable prosthodontics and oral mucosal rehabilitation. St. Petersburg, 2021.

6 Philip Marsh Microbial Ecology of Dental Plaque and its Significance in Health and Disease. London, 2016.

7 Philip Marsh Microbial Ecology of Dental Plaque and its Significance in Health and Disease. London, 2016.

8 Samaranayake L.P. Essential Microbiology for Dentistry. Elsevier, 2018.

9 Philip Marsh Microbial Ecology of Dental Plaque and its Significance in Health and Disease. London, 2016.

bog‘liqlikni asoslab bergan. Tadqiqotlar natijasida protezlardan foydalanuvchi bemorlarda mikrobiotsenoz muvozanati buzilishi aniqlangan[10].

Harald Löe tomonidan olib borilgan klinik kuzatuvlarda og‘iz gigiyenasining yomonlashuvi va protez yuzasida mikrob blyashkasi to‘planishi yallig‘lanish reaksiyalarini kuchaytirishi isbotlangan. Olim protez stomatitining rivojlanishida gigiyenik omillarning muhim o‘rin tutishini ko‘rsatgan.

Newman Michael hamda zamonaviy periodontal tadqiqotchilar tomonidan o‘tkazilgan ilmiy ishlarda mahalliy immunitet ko‘rsatkichlari sekretor immunoglobulin A (sIgA), lizotsim va sitokinlarning pasayishi og‘iz bo‘shlig‘ida yallig‘lanish jarayonlarining kuchayishiga olib kelishi qayd etilgan[11].

Budtz-Jørgensen tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda olinadigan protezlardan foydalanuvchi bemorlarning katta qismida Candida albicans kolonizatsiyasi kuzatilgani aniqlangan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, protez stomatiti rivojlanishida zamburug‘li infeksiya yetakchi etiologik omillardan biri hisoblanadi.

Samaranayake L.P. o‘z ilmiy ishlarida Candida zamburug‘larining protez yuzasiga adgeziyasi va biofilm hosil qilish mexanizmlarini o‘rgangan. Olimning xulosasiga ko‘ra, antiseptik vositalardan foydalanish mikroorganizmlar kolonizatsiyasini kamaytirishda muhim ahamiyatga ega[12].

Rossiyalik va MDH davlatlari olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda stomatologik antiseptik preparatlarning protez stomatitini oldini olishdagi roli

10 Sigmund Socransky Oral Microbial Complexes in Subgingival Plaque. Journal of Clinical Periodontology

11 Kulakov A.A., Yanushevich O.O., Dmitrieva L.A. Ortopedik stomatologiyada protez stomatitining profilaktikasi va davolash usullari // Rossiya stomatologiya jurnali. — Moskva, 2018. — №4. — B. 25–31.

12 Samaranayake L.P. Oral Mycology and Denture Stomatitis // Journal of Oral Rehabilitation. — 1986. — Vol. 13, №6. — P. 513–534.

o‘rganilgan. Tadqiqotlarda mahalliy antiseptik vositalar shilliq qavat yallig‘lanishini kamaytirishi, mikroflora tarkibini normallashtirishi va protezga moslashuv jarayonini yaxshilashi ko‘rsatib berilgan.Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda og‘iz bo‘shlig‘i mahalliy immunitetining holati protezlash samaradorligining asosiy omillaridan biri ekanligi ta’kidlanmoqda. Sekretor IgA va lizotsimning pasayishi opportunistik mikroorganizmlar faollashishiga olib kelishi aniqlangan.Ammo mavjud ilmiy ishlarda STOMA-DENT preparatini aynan to‘liq olinadigan tish protezlari bilan protezlashdan oldin va keyin kompleks qo‘llashning mikrobiologik va immunologik samaradorligi yetarlicha o‘rganilmagan. Xususan, preparatning Candida kolonizatsiyasiga, yallig‘lanish mediatorlariga hamda protezga adaptatsiya jarayoniga ta’siri bo‘yicha ilmiy ma’lumotlar kam uchraydi13.Tahlil qilingan ilmiy manbalar shuni ko‘rsatadiki, to‘liq olinadigan protezlardan foydalanishda og‘iz bo‘shlig‘i mikrobiotsenozini saqlash va mahalliy immunitetni qo‘llab-quvvatlash protez stomatitining profilaktikasi uchun muhim hisoblanadi. Shu sababli STOMA-DENT preparatini qo‘llashning eksperimental-klinik asoslarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy yo‘nalish sifatida ahamiyat kasb etadi14.

13 Newman Michael Carranza’s Clinical Periodontology. Elsevier.

Xulosa Olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, to‘liq olinadigan tish protezlaridan foydalanish og‘iz bo‘shlig‘i mikrobiotsenozining buzilishi, opportunistik mikroorganizmlar, ayniqsa Candida albicans kolonizatsiyasining ortishi hamda mahalliy immunitetning pasayishi bilan kechadi. Bu esa protez stomatiti, shilliq qavat yallig‘lanishi va protezga moslashish jarayonining qiyinlashuviga sabab bo‘ladi.Mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari antiseptik va yallig‘lanishga qarshi preparatlarni qo‘llash protez stomatitining oldini olishda muhim ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, og‘iz bo‘shlig‘i mikroflorasini normallashtirish va mahalliy immunitetni mustahkamlash protezlash samaradorligini oshirishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

Tahlil qilingan adabiyotlarda STOMA-DENT preparatining stomatologik amaliyotdagi ijobiy xususiyatlari qayd etilgan bo‘lsa-da, uni to‘liq olinadigan tish protezlari bilan protezlashdan oldin va keyin qo‘llashning mikrobiologik, immunologik va klinik samaradorligi yetarlicha chuqur o‘rganilmagan.STOMA-DENT preparatini protezlash jarayonida qo‘llashning eksperimental-klinik asoslarini ishlab chiqish, uning og‘iz bo‘shlig‘i mikroflorasi va mahalliy immunitet ko‘rsatkichlariga ta’sirini baholash zamonaviy ortopedik stomatologiyaning dolzarb ilmiy-amaliy yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. *Samaranayake L.P. Essential Microbiology for Dentistry.*
2. *Philip Marsh Oral Microbiology.*
3. *Harald Löe Studies on oral hygiene and gingival inflammation.*
4. *Budtz-Jørgensen E. Clinical aspects of Candida-associated denture stomatitis.*
5. *Newman Michael Carranza’s Clinical Periodontology.*
6. *Nikitina T.V. Prosthetic stomatitis in elderly patients.*
7. *Clinical Immunology in Dentistry.*

8. *Contemporary approaches to removable prosthodontics and oral mucosal protection*.